

Mint már említettük, Andersen meséit mintegy száz nyelven olvassák a gyerekek, „miután Andersent a köztudat gyermekíróvá degradálta”, amint Hevesi Sándor idézett tanulmányában olvashatjuk.

Magyarországról több mint 50 kiadást tartott számon az Anderseniana 1966-os évkönyve. Azóta feltehetően újabb kötetekkel (ifjúsági válogatásokkal) szaporodott a kiadványok száma. Egyes meséit már a múlt század közepe táján olvashatták a magyar olvasók különböző fordítók-tól különböző folyóiratokban. Az első magyar Andersen mesekönyvet *Szendrey Júlia* válogatta és fordította. Ez a válogatás 1858-ban jelent meg nyomtatásban. Tizenhat mesét tartalmazott, köztük ‚A kanász’, ‚A királyleány és a borsószem’, ‚A szilárd cinkatona’, ‚A császár új ruhája’, ‚A kis gyufaárus lányka’ című meséket, melyek a költő 1835–1848 között kiadott kötetekben jelentek meg.

Andersen meséinek teljes anyagát Hevesi Sándor fordította le és adta ki 1923-ban Andersen költői munkásságát ismertető előszavával. 1959-ben Rab Zsuzsa fordításában jelent meg egy 71 mesét tartal-

mazó mesekönyv Viktor János előszavával. 1955-ben *Vas István* adott ki nyolc mesét tartalmazó válogatást ‚A rút kis kacska’ címmel, *Szántó Piroska* rajzaival – gyerekek számára. 1954-ben *Károlyi Amy* és *Ránki György* operának dolgozta fel egyik legnépszerűbb meséjét, ‚A király új ruhája’-t. Az Állami Operaház mutatta be ‚Pomádé király’ címen.

A dán költő legnagyobb dicsősége mégis az, hogy az egyszerű nép is befogadta meséinek néhány darabját saját ízléséhez és hagyományaihoz asszimilálva. Erről tanúskodik a ‚Kis Kolozs és Nagy Kolozs’ folklorizált változata, melyet *Kálmány Lajos*, a jeles mesegyűjtő jegyezte le Egyházaskéren, és adott közzé 1914-ben ‚Hagyományok’ című magyar népmese-gyűjteményében. Későbbi gyűjteményekben más Andersen-mesék folklorizálódott változatával is találkoztunk.

Habent sua fata libelli. – Így élük a maguk életét a könyvek.

Petrolay Margit
titulus, munkahely

Vágyakozás a szekrény világából

Andersen a romantika korának szülötte, mely korban elfogadott volt, hogy a művészeknek különleges belelátásuk van a dolgok rendjébe, vagyis hogy a művészek fantáziájuk által képesek átlátni a világot és magasabb szintre eljutni a megismerés terén, mint arra az átlagember képes lett volna.

Andersen két város, két különböző szociális szféra, két világ és két külön korszak gyermeke. Mint ember, mint író a változások és a fejlődés különleges jelensége, s ugyanígy az önmaga értelmezésének, az önmagával meghasonult létforma megtestesülése is egyben.

Vegyük csak például szociális felemelkedését: ennek az útnak közvetlen motívumai fellelhetőek sok meséjében, regényeiben és szindarabjaiban. Ezek mind gazdag forrásai az új bonyolult identitásnak, feloldatlan, megoldatlan traumáknak. Ander-

sen egész élete során az elismertséget áhította, miközben önmagát kiválasztottnak tekintette. Mindenekelőtt úgy tartotta, ő a sors fia. Erősen hitt istenben, s úgy gondolta, ő az életének, sorsának irányítója.

A két város, melyek a legnagyobb szerepet játszották életében, szülővárosa, Odense és Koppenhága, ahol élt és alkotott felnőtt életének nagy részében. Oden-sét 14 évesen, 1819-ben hagyja el, hogy szerencsét próbáljon a fővárosban, Koppenhágában. Egy pár évig énekesként és színészként próbált érvényesülni, írt szín-

darabokat is – de egyik sem igazán sikerült neki. Nem volt ő tanult ember, mint a polgárság fiai, a társadalom alján élt, azt a nyelvjárási kultúrát szívta magába gyermekként. Azonban semmi kétség nem merült fel afelől, hogy ne lett volna művészi tehetsége – fantasztikus kézügyességgel is rendelkezett, erről tanúskodnak utazása során készített kéziratai és papírkivágásai.

Akkoriban elfogadott gyakorlat volt, hogy a felsőbb polgárság támogatta a tehetséges, de szegény fiatalokat. Volt, aki felfigyelt az ifjú tehetségre, többek között *Jonas Collin*, a király tanácsosa, aki biztosított számára anyagi támogatási forrásokat. Ő küldte a különleges fiatalembert gimnáziumba, ahol 1827-ben érettségizett.

Ez a korszak volt életének legszörnyűbb időszaka – így írja mindenesetre naplójában. Ő volt a Rút Kiskacsa a többi gyerek között. Ő idősebb is volt náluk, egészen más volt, egyrészt nyelvjárása miatt, másrészt azért, mert ő mások támogatottja, kitartottja volt.

Nyilvánvalónak bizonyult, hogy nem tudta hasznosítani klasszikus tanulmányait: különösképpen ami a görög és latin grammatikát illeti... Andersen a nyelvet teljesen saját kénye-kedve szerint használta. Viszont ezért olyan olvasható, ezért szeretjük őt olvasni újra és újra. Nyelvezete színes és beszédközelí, meséit elmesélésre írta. Ez is kiválóan mutatja szándékát, származásának hagyományait, a mese beszédbeli továbbadásának hagyományát: vagyis a népmesei alapokat.

A különféle kutatók életrajzi írásaikban arról adnak hírt, hogy Andersen sérülékeny ember volt, ezzel én azonban nem értek teljesen egyet. Ő valószínűleg nagyon is erős lehetett fizikailag és szellemileg is, ha képes volt kibírni mindazt, amiben csak a felsőbb polgársággal való kapcsolatát illetően része volt.

Koppenhága azért pozitívan is hatott rá: a proletárfiú Andersen elsajátította a késő abszolutizmus felsőbb polgárságának ismereti kultúráját. Meséi e két meghatározó pólus – a szív vágyakozása és a tudás, az érzelmek és az ironia, a természetes természet és a polgári kultúra – között feszülnek.

Utazásai menekvések a gyermekkorai szegénysége elől Odenséből, későbbi utazásai Koppenhágából pedig egy életen át tartó ingázás Európa és Dánia között. Különösen Németországot tekintette második hazájának. Ott indult el a nemzetközi irodalmi elismertség útján, de Itália is közel állt szívéhez, otthon érezte magát a temperamentumos érzelmek és a művészetek hazájában, ott, ahol megélhette az igazi természetet és a népi életet.

Andersent mély, kettős érzelmi viszony fűzte szülőhazájához. A haza, amelyet nem volt képes elhagyni, s amelyet ugyanakkor gyűlölt is az emberek kicsinyessége miatt. Ő tekinthető első áldozatának a „ne hidd azt, hogy több vagy másoknál” törvényének, amit később a szerénység törvényeként fogalmaztak meg a dán alkotmányban. E törvény szellemi áldozata a filozófus *Sören Kirkegaard* is.

Kirkegaarddal ellentétben, aki sose jutott messzebbre Berlinnél, Andersen a leg-többet utazott költőnek számított korában. Összesen 29 külföldi utazáson vett részt, így összességében 9 évet töltött Dánia határain kívül.

Sokat írtak Andersen szexualitásáról is. Nem ő volt az egyetlen kortársai közül, aki szenvedett a testi és a szellemi lét szétválasztásától. Itt megint csak eszünkbe juthat Kirkegaard. Andersennek e problémája leginkább regényeiben lát napvilágot. Többször volt szerelmes, azonban sok szerelmében egy közös volt: már amikor csírájukban megfogantak, lehetetlennek és megvalósíthatatlannak bizonyultak. Az első hölgy, akibe beleszeretett, *Rigmor Voigt* volt, egy felsőbb osztályba tartozó faaborgi nő, aki már megismerkedésükkor el volt jegyezve. Andersen a hölgyet bátyján keresztül ismerte meg. Naplórészletek viszont arról tanúskodnak, hogy Andersent sokkal jobban izgatta a bátytal, mint a hölgygel való barátsága.

Akkoriban sokat filozofál Andersen arról, hogy kortársai mind szerelmesek, és hogy ezt az érzést neki is illene kipróbálnia – talán ebből is látható, hogy talán annyira még sem volt olyan mélyen átértett az a szerelem. A kutatók egyáltalán nin-

csenek azonos véleményen abban a tekintetben, hogy mennyire volt Andersen homoszexuális és mennyire nem – de a legtöbben meg merik kockáztatni az a kijelentést, mely szerint valószínűleg „szűzként” halt meg.

Andersen nagyon összetett személyiség volt. Előszóval töltötte a nyarakat a nemesség köreiből, azok kastélyaiban, ugyanakkor tudatosan folyton azon fáradozott, hogy valahog viszonyozza nagylelkűségüket, például úgy, hogy szórakoztatta őket. Tisztában volt alacsony származásával is, a felsőbb osztályok életminőségét többnyire felületesnek és tartalmatlannak tartotta. Andersen szociális kitörésével a legalacsonyabb társadalmi rétegből mintegy példát statuált a szociális mobilitásra, mely legkorábban a formális demokrácia bevezetésével, az 1849-es alkotmány megalkotásával vált realizálhatóvá sokak számára.

Habár élete erős gyökerekkel kötődik az abszolutizmus korához, mint szociális úttörő és kívülálló, aki kénytelen volt alkalmazkodni a kor viselkedéskultúrájához, sokkal modernebbnek és útmutatóbbnak bizonyult művészi ábrázolásmódjában, mint számos író kortársa. Alkotói pályájának alkonyán abban bízik, hogy a fejlődés növekvő humanitást és felvilágosodást von majd maga után, valamint nagy lelkesedéssel fogadja a korszak új találmányait, a vasutat és a telegráfot, amikről úgy gondolta, a világot „a szellemi kommunikáció világává” fogják tenni, pontosan úgy, ahogy mi gondoljuk ezt ma az internetről.

Andersen irodalmi ismertsége az 1830-as évektől indult meg, amikor első regényeit kiadták Németországban. 1839-től meséi megjelenésének köszönheti inkább ismertségének növekedését. Az 1840-es évek közepe pedig angliai és amerikai átöröszésének számít, mind regényeinek, mind meséinek köszönhetően. Andersen összesen 156 mesét és történetet írt. (A mesék egy részét történeteknek hívta, talán ezzel kívánta hangsúlyozni azok realitását.)

Egész életében szegény származása és a gazdagság, az elismertség felé törekvés között vívódott. Saját élete is egy tulajdonképpen mese a szegény fiúról, aki meg-

kapta ugyan a fele királyságot, de sosem nyerte el a hercegkisasszony kezét.

*

Az indiai filozófus, *Tagore* azt mondta egyszer, hogy a dán iskolákban tulajdonképpen nem is a biblia tanításai szerint kellene a gyermekeket nevelni, hiszen Andersen meséi tökéletesen alkalmasak erre a célra. Bennük megvan mind az a bölcsesség, amire az embereknek életük során szükségük van.

Ez a kijelentés természetesen nagyon hízog nekünk, dánoknak, és magának a meseírónak. Ám nagyon sokan csodálkoznak eme végtelen elismerésen. Talán ez azzal magyarázható, hogy mi egészen fiatal gyerekként a vidám és gyakran éles meglátású mesékben és történetekben az emberek viselkedésének kifigurázását látuk és nem is gondoltunk a bennük rejlő életfilozófiára.

Ma sem tekintjük Andersent meghatározó világnézettel rendelkező filozófusnak, hanem inkább tekintjük őt egy olyan költőnek, aki együtt élt környezetével, és aki nem elégedett meg annak szimpla megvizsgálásával. Andersen nagyon sokat látott a világból, rengeteget utazott, szinte minden társadalmi rétegben megfordult élete során. Mivel nagyon érzékeny megfigyelő volt, el is gondolkodott azon, amit látott és tapasztalt. Ezek azok a tapasztalatok, amiket részben meséiben dolgoz fel. Éppen ezért fontos Andersen nem csak a gyerekek, hanem a felnőttek számára is! Sokat vitatott kérdés, mennyire szánta Andersen meséit gyerekeknek. Mindenki tudja, hogy a 156 mese nagy része gyerekeknek íródott. Viszont sokak számára az is bizonyos, hogy egyes komplexebb tartalmú mesék a legkevésbé szólhattak éppen gyerekeknek.

Az első, 1835-ben napvilágot látott mesekötetnek Andersen a „Mesék gyerekeknek elbeszélve” címet adta. 1843 után eltűnik a gyermekekre való utalás, 1852-től pedig már a történet megjelölést használja. Az „Életem meséjé”-ben meg is adja a történetek meghatározását: „Történetek, az a kifejezés, mely nyelvünkben a legjobban

hivatott kifejezni az én meséim műfaját, mind kiterjedésükben, mind természeti jellemzőiben.”

Mint korábban említettem, Andersen a felső polgárság műveltségi kultúrájába kívülállóként kapcsolódott be, sokszor elutasították a jó ízlés bírái, mint faragatlan, tanulatlan gyermeket (aki dialektusban beszélt és iskolái is hiányoztak). Andersennek a tanulást tanácsolták (iskolák elvégzését), hogy elsajátítsa, hogyan viselkedjen illően gyerekként a polgárság köreiben, hogy azoknál ingyen ebédhez jusson, akik ilyen módon is támogatták őt élete során. Az előkelő családok gyermekei kaptak saját szobát játékokkal és mütyürkével – minden bizonnyal ennek is megvolt a maga nevelő funkciója. A feudális körülmények között felcseperedő gyerekek azonban úgy tanulták meg a felnőtt élet szabályait, hogy kivették részüket a mindennapi munkában, részesei voltak a közösségi kultúrának, míg a nagypolgárság gyermekei sokkal inkább elszigetelten nevelődtek. Ők ahelyett, hogy részt vettek volna a nagybetűs életben,

eljárászták a valóság jeleneit a való életben és az otthon falai között. A fiúcskáknak hintalovuk és ólomkatonájuk volt, a kislánykák pedig babáztak.

A legfontosabb nevelési eszköz a polgári családokban mégis az irodalom volt. Számos dán költő kezdett el eredeti gyermekirodalmat írni az 1830-as évek táján. Az első gyermekírók között volt *Ingemann* és *Oehlenschläger*. A világirodalom legremekebb gyermekirodalmi írásai ebben az időszakban születtek. Andersen így egy színes mozgalomba kapcsolódott be, melynek több költő és képzőművész már a tagja volt. Ez a mozgalom újítást hozott a gyermeknevelésben, amely addig a papok, kántorok, nevelőnők hatáskörébe tartozott.

Andersen meséi a beszédnyelvi hagyományokat követik. A népmese a felvilágosodás korában a cselédség tartozékának számított, ám Andersen értette a módját annak, hogyan lágyítsa a vaskos népmesék történeteit, és nem esett abba a hibába, hogy a vulgáris beszélt nyelvet átvette volna a népi elbeszélőktől. Példa erre a *„Tűzszerszám”* és a *„Fajankó”*, avagy *„Az okos meg a bolondos”* című mese.

A vaskos népi nyelvezet helyett a tanult ember beszélt nyelvén írt, meséinek nagy részét felolvasásra szánta, sokakban látványosan elkülönül a keretkommentár – mely a szalonok hallgatóságának szólt – a mese történetétől. Ilyen bevezető kommentárt halhattunk a *„Pásztorlányka meg a kéményseprő”* bevezetőjében: Láttatok-e valaha időtől megfeketedett, öreg-öreg almáriumot, faragott cirádákkal, levélfüzérekkel díszített ódon szekrényt?

Sok példa található arra, hogyan érzékeltette Andersen, mely részeket szánta egyidejűleg gyerekeknek, melyeket pedig csak felnőtteknek. Ezt a kettősséget szeretném bemutatni az 1845-ös *„A pásztrolányka meg a kéményseprő”* című mese közelebbi megfigyelésével. *„A pásztrolányka meg a kéményseprő”* tárgymese, mely a címszereplőkről, a pásztrolánykáról, a kéményseprőről, az öreg kínairól és a faragott faemberről szól. A tárgyak kettős létformával bírnak: emberként viselkednek, mégis élettelen anyagból faragták őket. Ez hangsúlyozódik a mese zárógondolatában is: „Együtt maradtak, amíg össze nem törtek.”

A bevezetőben már ott feszül az ellentét a két fiatal eljegyzésében, melyben a kor szerelemfelfogása fejeződik ki: a romantikus (az érzelmi szerelem) és a feudális patriarkális (az értelmi) szempont, mely arról győzi meg a kínait, hogy a faragott ember

A kéményseprő a városba, az életbe való, egzotikus módon az alacsonyabb rétegből származik. A pásztrolányka ezzel szemben az 1700-as évek arisztokratikus kultúrájának szülötte, mely kultúrában ő a természetellenestől való ábrándozásnak, elvágyódásnak a megtestesítője volt. Habár a címben egyenrangúak, nem egyenrangúak a szövegben, mely a pásztrolányka identitás-kereséséről szól: választania kell a két férfi között.

házassági ajánlatát fogadja el. A pásztorlányka először elutasítja a társadalmi konvenciókat, és a kéményseprőtől várja a segítséget. Meseszerűen ez három feladat megoldásában nyilvánul meg, de hasonlóképpen lehetne ez a történet egy fejlődésregényben is – visszajutnak végül a kiindulóponthoz, már egy másfajta hozzáállással, de még mindig reális megoldás nélkül.

A kéményseprő első feladata, hogy megszabadítsa a pásztorlánykát kérésétől, aki oda van faragva a szekrényhez, és feudális felfogásában röghöz kötött. A feladat megoldásaként a pár a fiókban landol, ahol végignéznek egy színdarabot a boldogtalan szerelemről. A pásztorlányka a darabban saját sorsát véli felfedezni, ezért elkötelezi magát a szerelem mellett. Beleegyeznek, hogy kivezessék a tág világba. A kéményseprő hiába próbálja meg rávenni, maradjanak a virágcserepben. Itt a második feladat, amelyet a kéményseprő meg is old: kivezeti a világba a pásztorlánykát. Ez viszont túl soknak bizonyul a lánynak, aki vissza akar térni. A kéményseprő ismét az értelmes rábeszéléssel próbálkozik – a lány a fiú érzelmeire hat: csókokkal és könnyekkel. Ez a harmadik feladat. Itt azonban véget ér a fejlődéstörténet – nem minden a régi, mikor visszatérnek: az öreg kínai összetört, a lány hibásnak érzi magát. Elismeri az összetört kínait nagyapjának, és követeli, ragasszák össze.

A mese végső harmadában látszólagos rend uralkodik a mesevilágban. A két porcelánfigura állva marad, ott, ahol eredetileg is álltak és „együtt maradtak, amíg össze nem törtek.”, mely kijelentéssel az író ismételten hangsúlyozza a szereplők tárgyi mivoltát.

Am ezzel még sincs minden a legnagyobb rendben. Az öreg kínai feudális-patriarkális felfogását kirekesztették a játékból, a faember újabb feleség nélkül maradt, a fiatal pár boldogsága pedig igencsak lehűtött ügy a szabadság perspektívájából figyelve. A mesélő azt sugallja nekünk, hogy nem volt jó döntés visszatérni, hiszen a kéményseprő nemcsak a szobát ismeri, hanem a kinti világot is, amelyről most le kellett mondania. A kéményseprő a városba,

az életbe való, egzotikus módon az alacsonyabb rétegből származik. A pásztorlányka ezzel szemben az 1700-as évek arisztokratikus kultúrájának szülötte, mely kultúrában ő a természetellenestől való ábrándozásnak, elvágyódásnak a megtestesítője volt. Habár a címben egyenrangúak, nem egyenrangúak a szövegben, mely a pásztorlányka identitáskereséséről szól: választania kell a két férfi között. Amíg ő az 1700-as években szabadon élhetett, most szociális státuszt a másik nemhez valóződása által kaphat. Amikor elutasítja a faember sötét szekrényéletét, tulajdonképpen nem a kínai patriarchátusa ellen lázad. Nem is a kéményseprővel kötött eljegyzésének tudható be, akinek az arca „olyan fehér és rózsaszín volt, mint egy lányé”, és aki a maga értelmességével messze áll a pásztorlányka szellemétől.

Az elutasítás inkább a félelemben keresendő. Az attól való félelemben, hogy ki kell lépnie az esztétikus pásztorlányka-életből, a flörtölő pásztori világból a realizálódó szexualitásba, ami a sötét szekrényben folyik, ahol a faember a többi feleségét tartja.

A félelmetes mindenképpen a gyerekeknek szól, úgy, mint a faember „bakkecskelába, homlokán ülő rövid szarvai és hosszú szakállá”. Valószínűleg a gyermeki félelem adja neki furcsa rangjelzését: Bakkecskelábú Fő- és Altábornoki Örmesterekapitány. Rangjelzésének kiejtése külön feladat a mese felolvasójának, és különös szótestként felrúgja a nyelvi logikát. A felnőtteknek valószínűleg minden kétséget kizáróan a faember az ördög vagy a sátán személyének megtestesüléseként jelenik meg. A faember jó példája annak, hogy egyes figurák másként jelennek meg a felnőttek és a gyerekek számára a felolvasás ideje alatt. A pásztorlányka szemében mind a „kinti tág világ”, mind a „szekrény világa” tele van rejtéllyel, ám egyik férfi sem képes elcsábítani őt. A pásztorlányka éppen ezért félelemből, a szexuális felnevelés helyett a helyhez kötött porcelánfigura életmódját választja.

A mese megkérdőjelezi a polgári házasság intézményének és az otthonkultúra tör-

vényszerűségeinek helyességét is, melyek az ösztönökkel való flörtölést játékokba zárják. A polgári család is beskatulyzza a természetet, a természetes ösztönöket tárgyainak megformálásába zárja be.

*

Andersen leginkább a következő jelmondatáról ismert: „Utazás az egész élet”. Az ő passziószerű turizmusa egyfajta kifejeződése a tipikus kispolgári váagnak, a messihi paradicsom felfedezésének a nagyvilágban: „Arra ítéltetem, hogy egy kicsiny országnak írjak, és hányan fognak így vajon megismerni? Olyan ez, mint narancsfaként élni egy mocsárban! ... Oh, dio! Vágyakozásom dél felé napról napra nő!”

A fikatív és non-fikatív művek között (melyek az életmű több mint felét teszik ki) az útirajzok jelentős helyet foglalnak el, s bizonyosságát adják a látni szerető megfigyelő valóságéhségének, valamint újságírói vénájának. 1840–42-ben tette Andersen leghosszabb ideig tartó utazását Dániától távol. Németországon keresztül, Ausztrián át Itáliába, Máltára, Görögországba, Törökországig (Isztambul és Konstantinápoly) utazott, majd a visszafele, a Dunán hajózva pihenőt tartott Baján és Budapesten.

Idézet a naplójából, 1841. május 29.: „Igen jól aludtam; amikor felébredtem, Bajára érkeztünk meg, mely városnak hercegi luxuskastélya van. A magyaroknak olyan bajszuk van, mint az egyszarvú szarva, csak mindkét oldalon szakállszörből fonva.”

Hosszú utazása az 1842-ben megjelent „A költő bazárja” című művében köszön vissza. A könyv a dán útirajzok között kiemelkedő jelentőségű helyet foglal el.

Andersen rendkívül olvasott ember volt, aki sokra értékelte a történelmet. Mindig alaposan felkészült utazásaira, éppen ezért sokan a legjobb idegenvezetőként emlegették. Mindamellet, hogy felkészült turista volt, költő is volt egy személyben, aki élményeit nem úgy írta le, mint ahogy azokat az általános turista dokumentálná. Andersen történetet kerekít saját élményei köré.

Útirajzaival párhuzamos önéletrajzi aktivitása is, egész életén keresztül. Az első a

27 éves Andersen írománya, az 1832-es „Levnedsbog” (Életkönyv), a legutolsó az 1855/77-es „Életem regénye”. Mind a dán, mind az európai irodalomban fő műnek számítanak „H. C. Andersen Naplói 1825–75”, amelyeket 100 évvel a költő halála után (1971–77) adtak ki 10 kötetben. Ez éppen akkor történt, amikor én egyetemista voltam. Andersen azóta is olyan forrás számomra, ahonnan sokat tudok meríteni, és érdeklődésem egyik középpontja. Andersen naplói jelentős forrás jelentenek az európai társadalom és kultúra fél évszázados történelméről. A megélt valóság kifogyhatatlan tárháza, melyből sok-sok ötletet lehetett meríteni a fikatív írói munkásság számára.

A naplók fényt derítenek a költő szociális traumáira, dokumentálják a lélek és a test között feszülő szakadást: az erotikus, szexuális vágyakozást, a hipochondriát, a sérülékenységet és a hiúságot – és mindezeket az egyedüllétet a sodródó életben.

1850-ben írta be magát Andersen a dánok szívébe a „Dániában születtem, itt érzem magam csak otthon” című költeményével. Andersen azonban sosem szenvedett a honvágytól. Amit érzett, az nem is inkább honvágy volt, hanem egy otthon utáni mélyebb vágy, egy romantikus idealista vágy a mindennel harmóniában élés után, ahogyan azt megfogalmazza a „Szerencsés Péter” című regényében, amely a zseni szegénygyerek művészi álmairól szól.

Az idealista gondolkodásmód céljaul tűzte ki, hogy mindig egyesítsen magában, és majd csak 1870 körül jelent meg a valódi alternatívája a romantikus létértelmezésnek, vagyis a tisztán természettudományos gondolkodásmód, mely elutasította a romantika felfogását az isteni, ideális összefüggésekről. Az egyén önmagára maradt, és a pszichikailag sokrétű ember nem tudta többé előre meghatározottnak és harmonikusnak felfogni létét.

De ez már nem befolyásolta Andersent!

*Anne-Marie Ostergaard
Dán Kulturális Intézet
Fordította: Tóth Zsófia*